

sideløbende Wehrmacht-infiltration af det italienske invasionsforsvar. Mussolinis detronisering den 24/25. juli, der iøvrigt kom uventet for førerhovedkvarteret, udløste de første operationsbefalinger, men i en pessimistisk atmosfære, der indkalkulerede tabet af hele Syditalien. Først den succesrige evakuering af Sicilien i midten af august forlagde forsvarslinjen sydovert, en disposition der blev afgørende for forløbet af det italienske felttog. Forfatteren retter en stærk kritik mod OKW og Oberbefehlshaber Süd, Kesselring, for svigtende realitetssans og en overoptimistisk vurdering af forholdet mellem mål og midler. Især på denne baggrund fremtræder den næsten ublodige likvidering af den italienske hær den 9. september som en stor triumf for kommandørerne på lokalplanet. Derimod lykkedes det ikke – i modsætning til den tilsvarende »Operation Safari« i Danmark ti dage tidligere – at forhindre at størsteparten af den italienske krigsmarine gik i søen og sluttede sig til englænderne. De sidste sider er viet befrielsen af Mussolini på Gran Sasso den 12. september. Det er kuriøst, men ikke utypisk for den tyske militærhistorie af i dag, at Schröder gør sig megen umage for at vise at den berømte – eller berygtede, om man vil – SD-Kommando Skorzeny kun spillede statistens rolle.

Bogen er forsynet med en 45 sider lang kilde- og litteraturfortegnelse, der i sig selv er en fremragende introduktion til et bredt udsnit af verdenskrigens historie.

HANS KIRCHHOFF

THEDE PALM: *The Finnish-Soviet Armistice Negotiations of 1944*. Kungl. Vetenskapssamhällets i Uppsala Handlingar 14. Stockholm, Almqvist & Wiksell, 1971. 160 s. 40 sv. kr.

Forf., der er tilknyttet det svenske forsvar, offentliggør i dette skrift nogle optegnelser fra de finsk-sovjetiske våbenstilstandsforhandlinger, der fandt sted i marts hhv. september 1944. Der er tale om en engelsk oversættelse af kopier af samtidige optegnelser, kopier som den daværende sekretær ved de finsk-sovjetiske forhandlinger førte med sig til Sverige, hvor han bosatte sig i foråret 1945. Den finske delegationsssekretær, Georg Enckell, har foruden disse samtidige notater i midten af 50'erne – altså ca. 10 år efter begivenhederne – skrevet sine erindringer, hvori også indgår beskrivelser af oplevelserne i Moskva i 1944. Disse memoirer er hidtil ikke blevet offentliggjort, men Thede Palm, der fra 1945–1970 opbevarede Enckells optegnelser, har haft adgang til at læse erindringerne og til at citere fra dem i nærværende skrift.

Optegnelserne fra de finsk-sovjetiske forhandlinger fremtræder som ordrette, fuldstændige gengivelser af, hvad de forskellige delegerede har udtalt; der er imidlertid ikke tale om officielle dokumenter, godkendt og underskrevet af begge parter. Optegnelsernes tilblivelse skyldes den finske udenrigsminister Ramsays ønske om et referat af forhandlingerne, og de har således kun været bestemt for den finske side. Forfatteren til optegnelserne var selv til stede under samtlige forhandlinger, men da alle forhandlinger foregik på russisk, og forf. ikke var vant til at skrive russisk eller i stand til at foretage stenografiske notater på dette sprog, var han nødt til at udvikle sit eget forkortelsessystem under selve nedskrivningen for at holde trit med de talende, hvoraf især Molotov

talte meget og meget hurtigt. Efter forhandlingerne forestod et ofte vanskeligt arbejde med at tyde de i hast nedskrevne russiske forkortelser og halvt ulæselige sætninger. Før notaterne blev endeligt nedskrevet på finsk, gennemså de to finske delegerede ved marts-forhandlingerne, Paasikivi og Carl Enckell, sekretærens optegnelser. Iflg. forf. godkendte de to delegerede optegnelserne »praktisk taget uden indvendinger«. Denne procedure med inddragelse af Paasikivi og Enckell kan imidlertid af gode grunde kun have fundet anvendelse under marts-forhandlingerne, idet Paasikivi ikke deltog i september-forhandlingerne. Der siges intet nærmere om fremgangsmåden ved tilblivelsen af optegnelserne fra september, og man kan derfor ikke – som Palm gør det – på grundlag af det gengivne citat fra Enckells erindringer konkludere, at *samtlig*e optegnelser har været forelagt de delegerede til godkendelse og/eller korrektion.

Med mindre de sovjetiske myndigheder en dag offentliggør deres version af forhandlingerne (hvis de i det hele taget har nogle samtidige optegnelser i lighed med de finske), vil vi være afskåret fra at få at vide, om de her offentliggjorte notater giver et korrekt billede af begivenhederne. Det er en nærliggende mulighed, at de finske forhandlere over for deres regering har ønsket at fremstille deres indsats så gunstigt som muligt, og omvendt at give det indtryk af, at Sovjetunionen havde været en overordentlig ubehagelig og vanskelig modpart. Til fordel for i alle fald marts-optegnelserne må det dog tilføjes, at Paasikivis og Enckells ret forskellige holdning til spørgsmål som forhandlings-taktik, de sovjetiske betingelser m.v. sandsynliggør, at optegnelserne virkelig er det, de giver sig ud for at være: samtidige notater, korrigeret og godkendt af de finske forhandlere. Det er dog uheldigt, at Palm s. 49, note 2 kalder optegnelserne for »the March protocols«, da de jo udtrykkeligt ikke var egentlige protokollater.

Iflg. de finske notater fra september-forhandlingerne var Molotov – den eneste der førte ordet fra sovjetisk side – en effektiv, hård, usentimental og undertiden brutal forhandler. Palm mener i øvrigt, at man ikke kan tale om egl. forhandlinger, men at der var tale om et sovjetisk diktat. Også den fra bl.a. Døssings papirer kendte vicekommisær for udenrigsanliggender, Dekanov, er omtalt af Enckell (i dennes erindringer) på en lidet smigrende måde (se s. 62, note 24).

Palm har skrevet en kort indledning til optegnelserne, hvor han gør rede for den historiske baggrund for forhandlingerne i Moskva. Man kunne have ønsket, at han var kommet mere ind på Sovjetunionens allieredes, USAs og Storbritanniens, holdning til de finsk-sovjetiske forhandlinger og de sovjetiske krav over for Finland. Våbenstilstandsftalen af 19. sept. 1944 fremtræder nemlig som en overenskomst mellem Finland på den ene side og Sovjetunionen og Storbritannien på den anden side. At dømme efter de her offentliggjorte notater indskrænkede den britiske chefdelegeredes aktivitet sig til at sige ja og nej på de rigtige tidspunkter og altid kun efter udtrykkelig henvendelse fra Molotov. – Teksten er forsynet med alt for få oplysende og forklarende noter.

BENT JENSEN